

PROLOOG

‘Ik heb leed.’

‘Geweldig.’

‘Ik weet alleen niet of het genoeg is.’

‘Je belt vast niet zomaar.’

‘Nee... ik dacht alleen...’

‘Maar verder alles goed met je? Los van al het leed?’

‘Nou, ál het leed. Zo erg is het ook weer niet.’

‘Maar je belt niet zomaar, zei je.’

‘Ik bel niet zomaar.’

‘Je maakt me nieuwsgierig.’

‘Mijn moeder is overleden.’

‘Hm.’

‘En mijn vader is ziek. Megaziek. Heel lang al, hij wil maar niet dood. Mijn moeder zorgde voor hem, dus je kunt je voorstellen...’

‘Oud?’

‘Mijn vader?’

‘Je moeder.’

‘Tachtig.’

‘Plotseling overleden?’

‘Dat wel.’

‘Goed. Hadden jullie een hechte band?’

‘Niet echt.’

‘Niet echt, of...’

‘Echt niet.’

‘Kijk eens aan. Mooi, mooi. Verwaarlozing? Mishandeling?’

‘Dat nou ook weer niet.’

‘Perfect. Kijk, alle voorstellingen zijn tegenwoordig precies hetzelfde. Weet je waar deze wereld behoefte aan heeft? Aan gelaagdheid. Dat voel ik aan alles. Geef het drie, vijf jaar en elke voorstelling is gelaagd. Tegen die tijd ben jij alweer een paar stappen verder, maar dat zien we dan wel weer. Voor nu kunnen we vaststellen dat je niet mishandeld hoeft te zijn om je ouders te haten.’

‘Haten is een groot woord. Het is meer..’

‘Natuurlijk! Het is niet zwart-wit, het gaat om het grijze gebied ertussen. Dit land smacht naar iemand die dat grijze gebied kleur kan geven, en dat ben jij. Hoe klinkt dat?’

‘Ik denk dat ik er wel iets mee kan.’

‘Natuurlijk kun je dat. Ik zie de poster al voor me: *Janna Vanderwal, in alle kleuren.*’

‘Vandernat.’

‘Zo is dat. Zeg, ik moet een meeting in, maar ik laat je meteen terugbellen. Vanmiddag nog. Hooguit morgen.’

‘Dan is de uitvaart.’

‘Overmorgen. We moeten dit zet-es-em in gang schieten. Ronnie gaat je bellen. Geweldige gozer, Ronnie. Hij belt je. Houd je telefoon in de gaten.’

‘Er is dus ook nog mijn vader. Die is ziek en ik..’

‘Ronnie belt je. En mijn oprechte deelneming. Je hoort van ons.’

De statige boom waaraan De Lindehof zijn naam dankt werpt een nauwelijks verkoelende schaduw over het pleintje waar Janna de fiets stalt die ze op het station heeft gehuurd.

Het is een mooie dag voor een uitvaart. De linde bloeit uitbundig, tot groot genoegen van honderden hommels die nectar zuigen alsof hun leven ervan afhangt. Dat is ook echt zo, weet Janna. Om hun dikke lijven in de lucht te houden met die kleine vleugeltjes van ze verbranden ze al snel meer energie dan ze binnenkrijgen. De gevolgen kunnen fataal zijn: de grond is bezaaid met geel-zwarte pluïsbolletjes.

Het is een goede honderd meter lopen naar de ingang van het negentiende-eeuwse landhuis dat dienstdoet als uitvaartcentrum. Plukjes mensen schrijden voort over het brede grindpad. Janna houdt haar pas in om te voorkomen dat ze een echtpaar inhaalt dat gearmd richting de ingang wandelt.

Ze herkent zo snel geen individuen, maar wel het type. De trend om in vrijetijdskleding naar crematies en begrafenissen te gaan is aan dit publiek voorbijgegaan. Mantelpakjes, driedelige kostuums, hoeden en sluiers dragen ze, in kleur variërend van diep donkergrijs tot zwart. Janna heeft hier rekening mee gehouden, maar wilde ook haar voorkeur voor kleur en comfort niet verloochenen, zodat ze in het midden uitkwam: een denengroene blouse van namaaksatijn (tweedehandsconfectie), een donkerblauwe rok (zelf genaaid van biologisch katoen van de markt, twaalf euro per strekkende meter) en beige nepsuède pumps. Thuis voor de spiegel was ze uitermate tevreden met

die keuze, maar nu ze hier loopt en zichzelf door de ogen van de andere bezoekers bekijkt, ziet ze iemand die geprobeerd heeft om zich chic te kleden en daar niet in is geslaagd.

De familiekamer is gevestigd in een bijgebouw dat gedeels aan het zicht wordt onttrokken door een fanatieke klimop. Het voormalige koetshuis, gokt Janna. Aan de zijkant rookt tante Cor een sigaret, een gewoonte waar ze op hoge leeftijd mee is begonnen, zodat ze allang dood zal zijn voordat de langetermijneffecten zich kunnen doen gelden. Het krakende grind verraaft Janna's komst. Tante Cor kijkt op en gooit haar sigaret op de grond. Een poging tot glimlachen wordt verhinderd door een trillende onderlip, de vooraankondiging van een luidruchtig snikken.

Janna drukt haar tegen zich aan en constateert dat de sigarettenlucht zich heeft vermengd met het zoete parfum dat haar tante al zo lang ze zich kan herinneren draagt.

Bijna twee jaar geleden troffen ze elkaar voor het laatst. Dat was op de begrafenis van oom Theodoor, de tweede in het gezin van vier. Oom Hugo is al langer dood. Het gezin sterft keurig het rijtje af.

'Och, meisje toch,' snikt tante Cor. 'Wat krijg je veel te verduren.'

'Ja,' zegt Janna, al zet ze de zaken liever in perspectief. Ontwikkelingen in de hygiëne, de voedselvoorziening en de medische wetenschap hebben ertoe geleid dat vrijwel ieder kind in het Westen zijn ouders overleeft. Hoewel Elisa met haar tachtig jaar, twee maanden en acht dagen het landelijk gemiddelde iets drukt, mag ze gezien haar levensstijl in haar dode handjes knippen dat ze het zo lang heeft uitgehouden. Maar tante Cor doelt ook op iets anders. Volgens haar filosofie dient het leven van een vrouw als mislukt te worden beschouwd wanneer zij

geen nageslacht heeft voortgebracht, en het is vooral daarom dat ze met haar nichtje te doen heeft. De frequentie waarmee ze uitspraken doet als ‘er is helemaal niets mis mee om alleen te zijn’ en ‘kinderen zijn hinderen’ benadrukken dat ze overtuigd is van het tegendeel. Het is in de eerste plaats zelfmedelijden; tante Cor had graag kinderen gehad.

‘Och, meisje toch,’ zegt ze nog eens.

Janna vindt dat de omhelzing lang genoeg geduurd heeft. Ze verslapt haar greep en klopt haar tante een paar keer kort op de rug. Die pikt het signaal niet op, of ze weigert het op te pikken, waarop Janna haar overdreven stevig tegen zich aan drukt en haar dan nadrukkelijk loslaat. Tante Cor geeft zich gewonnen. In haar handtas tast ze naar haar sigaretten.

De familiekamer van De Lindehof is uitermate geschikt voor grote families. In de standaardopstelling biedt de zaal ruimte aan zo’n veertig nabestaanden en met een beetje passen en meten kun je er wel zestig mensen kwijt, schat Janna. Haar familie bestaat sinds het overlijden van Elisa uit zeven personen. Naast haarzelf en tante Cor zijn dat: Aaldert Vandernat, kersverse weduwnaar, enig kind en de vader van Janna; Piet Rodrigues, Janna’s vijf jaar en drie maanden oudere zus; Piets echtgenoot Amaro Rodrigues, die ooit voor een studie bouwkunde van Portugal naar Nederland kwam en voor de liefde is gebleven; en hun kinderen Sjors (bijna negen) en Viool Rodrigues (allang zeven), die minder op elkaar lijken dan je op basis van hun genenpakket zou verwachten.

Een poging om de leegte met zwarte doeken te maskeren kan niet voorkomen dat het gezelschap verdrinkt in de ruimte. De aanwezigheid van Aalderts reusachtige rolstoel en de al even kolossale zorgmedewerker Jozias Hoedemans verandert

daar weinig aan. Het is al met al een treurig gezicht.

Maar wat is er nou eigenlijk verdrietiger, vraagt Janna zich af: een overledene die door honderden wordt betreurd, of een-tje die slechts een handvol naasten achterlaat?

Enige tijd blijft ze in de deuropening staan. In de kamer is het koeler dan buiten. Hoe het fysisch precies werkt heeft ze nooit begrepen, maar het warmteverschil veroorzaakt een subtiële luchtstroom die haar gezicht aangenaam streelt. Uit ver-dekt opgestelde boxen klinkt stemmige muziek. Cello met een toefje piano, heel traag. Ze durft niet te zeggen of het muzak is of een virtuoze uitvoering van een bekend werk van een belangrijke componist.

Sjors is de eerste die haar opmerkt. ‘Tante Janna!’ Hij springt op van zijn stoel. Ogenblikkelijk grijpt zijn moeder hem bij een arm en leest hem sissend de les. Het kind gaat weer zitten, de blik op zijn glimmende schoenen gericht, waardoor hij Janna’s bemoedigende glimlach jammer genoeg moet missen. Zijn zusje leest een boek over sterren en planeten en kijkt niet op of om.

Janna laat de kinderen voor wat ze zijn en begroet haar vader, die aan een tamelijk zeldzame progressieve ziekte aan het zenuwstelsel lijdt. Tussen diagnose en overlijden zou in principe niet meer dan twee jaar moeten zitten. Aaldert vormt een uitzondering op die regel: hij blijft maar leven. Als toezicht-houder bij De Nederlandsche Bank genoot hij enige bekendheid in de financiële wereld. Tegenwoordig is hij vooral in medische kringen beroemd, niet in de laatste plaats omdat een in vaktijdschriften gevoerde discussie tussen twee vooraanstaande wetenschappers over zijn casus zo hoog opliep dat ze nooit meer met elkaar samen willen werken. Janna heeft een artikel in een landelijke krant over die kwestie nog aan hem voorgele-

zen. Het is moeilijk te zeggen hoeveel hij daarvan heeft meegereggen. Hij heeft zijn heldere momenten, maar het grootste deel van de tijd lijkt hij in gedachten verzonken, en soms zelfs dat niet. Dan wekt hij een zombieachtige indruk, alsof hij wakend is weggezakt in een droomloze slaap.

Bij de aanblik van zijn jongste dochter laat Aaldert een tot een onherkenbare brij gekauwd stuk krentenbol met kaas en roomboter uit zijn mond vallen. Janna interpreteert dat als een teken dat haar vader haar herkent. Jozias vangt de smurrie behendig op met een servet, een handeling die zijn jarenlange ervaring verraadt.

‘Kijk eens wie daar is, Aaldert,’ zegt hij. Zijn vriendelijke krijtstem contrasteert sterk met zijn postuur.

‘Hoi papa, hier is Janna, je jongste dochter.’ Ze drukt een kus op het laatste min of meer gave stukje van zijn kale, korstige voorhoofd en probeert de zuurbittere lucht die uit hem opstijgt te negeren. Ze weet niet hoe ze het gesprek, of wat daarvoor door zou moeten gaan, op gang moet brengen. Ben je verdrietig? Hoe gaat het met je? Wat krijg je toch veel te verduren?

‘Ik ben met de trein gekomen,’ besluit ze. ‘En toen met de fiets, vanaf het station.’

Haar vader staart haar aan en maakt visachtige bewegingen met zijn mond, zonder daarbij geluid voort te brengen.

‘Die fietsen kun je tegenwoordig op elk station huren. Kost bijna niks. Handig systeem, hoor.’

Aaldert geeft de pogingen tot praten op en staart alleen nog maar.

‘Het was niet druk in de trein,’ zegt Janna. ‘Ik kon in alle rust een boek lezen.’

In werkelijkheid was ze aan lezen niet toegekomen. Ze had

de tijd nodig om haar speech nog eens goed door te nemen, en bovendien was het bepaald niet rustig: de coupé zat vol met uitgelaten jongeren, bepakt met weekendtassen en opwerptentjes, onderweg naar een of ander muziekfestival.

‘Het is mooi weer buiten.’ Janna wijst door het gat van de deur. ‘Kijk, de lucht is helemaal blauw.’

‘Je hebt weinig geslapen, hè,’ zegt Jozias. ‘Gelukkig doet je oor geen pijn meer. Hier, dit is krentenbrood. Met kaas, dat vind je lekker.’ Zijn reuzenhanden stoppen een stuk brood in de mond van de zieke man, die het na langdurig smakken met veel moeite doorslikt. ‘Goed zo. En dit is thee.’ Hij houdt Aaldert een beker voor met een inkeping die ruimte laat voor de neus. ‘Je moet niet blazen, je moet slikken. Het is niet heet. Kijk maar.’ Jozias neemt een slok uit de beker en zet hem weer aan de mond van zijn cliënt. Het geduld wordt beloond. Aaldert laat het theewater rondgaan in zijn mondholte, zoals je spoelt na het tandenpoetsen.

‘Heel goed, en nu doorslikken.’

Het lukt maar half, de rest loopt uit zijn mond. Zijn slab vang het vocht op. Jozias veegt kin en mond af met een blauwe handdoek. ‘Heb je genoeg gehad?’

‘Aaa.’

‘Dat is prima, dan proberen we het straks nog een keer. Is dat goed?’

‘Aaagh.’

‘Ik ga de anderen begroeten,’ zegt Janna. Opgelucht en zoals altijd beschaamd over die opluchting wendt ze zich van haar vader af en begroet ze de anderen: eerst Amaro, dan de kinderen en tot slot Piet, die het, meer nog dan Janna, altijd voor elkaar krijgt om precies het verkeerde te zeggen, met het verschil dat het bij Piet zelden per ongeluk gebeurt.